

BUDA FERENC

Anagrammák

Fontos – vagy legalábbis annak látszó – teendőket olykor felelőtlen könnyelműséggel félretelva időről időre el-elbíbelődöm a nyelv, anyanyelvem építőelemeivel. Hogy miért is? Magyarázat gyanánt (ha egyáltalán tartozom magyarázattal bárkinek magamon kívül), no meg persze sovány mentségül dicső elődökre hivatkozhatom. Egyebek közt Arany Jánosra: bizony, ő sem átallott idősebb korában effélékkel elszöszmötölni. Vagy József Attilára, aki egyik legsúlyosabb, legkomorabb versét zárta le ezzel a mélyről felszakadó fohással: „játszani is engedd”.

Közeledvén az inkább baljós, mintsem bájos második gyermekkor gyepűvonalához, a honmentés meg a világmegváltás meghitt szüneteiben magam is faképnél hagyom néha azt a bizonyos sziklatömböt s a kőszilánkos kapaszkodótól kissé odébb eső zugolyban lekuporodva eljátszadózom a kezem ügyébe kerülő ezernyi féle-fajta kavicsokkal. Ilyenkor még a hajszálaimként tovaröppenő időt is alig-alig veszem észre, hisz a változatos lehetőségek kínálata úgyszólván kifogyhatatlan.

Kedvelt játékszereim egyike az anagramma. E műfaj – amiképp az a nevéből is kitetszik – nem a mi zaklatott jelenkorunk találmánya: ismerték már a régi görögök is. (Akárcsak – mint tudjuk – a bőrt...) Lényege az, hogy az adott szó betűiből újabb értelmes szót illetve szavakat kell szerkeszteni. A szabály legfeljebb az i-í, u-ú és ü-ű felcserélhetőségét engedi meg. Többletteljesítményként vehető számba, ha a kiinduló szó fejleményeiből – annyira, amennyire – értelmes mondat, netán valami versféle gabalyodik elő. A lehetőségek és megszorítások szeszélyes, ám némi türelemmel nyomon követhető útvesztőiben esetenként hol gyér, hol meg gazdagon burjánzó tenyészetre bukkanhatunk: szavak és szókapcsolatok szokatlanul groteszk, nagy ritkán fennkölt, néha frivol sőt trágár, nem egyszer abszurd, vagy pedig egyenesen szürreális változataira és megnyilvánulásaira.

Hiba volna szó nélkül hagynom: az anagramma – óhellén neve ellenére – hazafiságunk és/vagy honleányságunk szerves tartozéka, s mint ilyen, hovatovább az elidegeníthetetlen hungarikumok közé sorolható. (Nem úgy, mint például – sajnos – a tokaji bor...) Az alapszó betűiből összerakott újabb szavakat más nyelvre híven átültetni ugyanis teljes képtelenség: a dolog – azaz a játék – lényege veszne oda a fordítással. Aki tehát világhírnévre vágyik, az ne ezzel próbálkozzék. (Hnem ha eléggé szemfüles, inkább valami nemzetközileg is felkapott téma megregényesítésével; konkrét példával azonban nem szolgállok – naná, majd bolond leszek!) Itt aztán extra Hungariam valóban non est vita. Ugyanez persze – mutatis mutandis – a más nyelvű: orosz, angol, grúz, német, örmény, albán stb. – anagrammák és anagrammaírók esetében is érvényes. (Kínait nem említek: a képírás sok mindenre jó, ám épp erre a játékos műveletre aligha lenne alkalmas.)

Szívből örvidenek, ha mások is – főként fiatalok – kedvet kapnának az anagrammázáshoz. A szellemük s észjárásuk mozgékony, eleven állapotát bizonyára hathatósabban karbantartaná, mintsem az okostelefon elrévült, gépies nyomogatása. Én is valami effélére – mármint karbantartásra – használom.

A magyar anagramma huszadik századi nagy mestere egyébként Szécsi Margit költő volt. A magaméit az ő emlékének ajánlom. (Szépséges verseit pedig természetesen a jelenkor és a jövő olvasóinak.) Akkor hát lássuk:

ANAGRAMMÁK

*Magnak: ráma,
magamnak – ár.
(Magam? Na, kár...)*

AKASZTÓFAVIRÁG

*A virágfakasztó
óra. Fák. Tavaszig
az farkas vágóit,
ág ravasz fakóit,
a vak rigó faszát
fázó is vakargat.*

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG

*Tógás rom, kába nyíl.
Bánya-lik, tó-morgás.*

ÁRAMTALANÍTÁS

*Sára, itt a málna!
(Nálam itta Sára.)
Sára int: maláta.
Ára: mint saláta.
Inasa már látta:
ártalmasítaná!
Sára ma tiltaná.
Talán a társaim
siratná ama tál...*

BANKAUTOMATA

*A buta atomnak
ma a tanok: tabu.
Batu ma katona!*

BÉKESZERZŐDÉS

*Éked: zseb-örzés,
de kész eb-örzés.
Bőr-edzés? Ez kés!*

BÖLCSŐDE

*Ő bölcs, de
becsődöl.*

CELLAMAGÁNY

*Lánc? Egy alma.
Maca: lány len...
C! Elagyalnám!
Laca meg – lány?!*

CSERESZABATOS

*Sorba cseszte a
csorba, s az este
se borz, se csata.*

CSÓDELJÁRÁS

*Csárdás-jel? Ő?
Ej, csőr-áldás!
Cár jó, de láss:
ás-e? Dőlj, rács!*

DEVIZAHITEL

*Tied az! Elhív!
Teve ha diliz,
edzi, lehívat.*

*(Hevítéd, Liza?)
El, te vízi bad!
Hited alvize
hadi vizelet.*

EGY ÓRÜLT NAPLÓJA

*Lőlap, ürnóta-jegy,
lapgyűrő nótajel,
jó nőre gyűlt alap.
Ó, lepj! Ó tűr: a langy.
Repült! Jó angyal ő?
Ülj le! Nő pót-agyar...*

ELŐVÁLASZTÁS

*A szállás-tevő?
Vessző találá.
Állása-vesztő?
Ő a vátesz – s áll.
S lát: láva esőz.
Á, szellős a táv,
s előz a váltás.*

EU-TÁRGYALÁS

*Te! Agy-árulás?
Túra-legyártás!
Árul-e ágyast?
Út-e a lány sár?
Ál-társa, ugye,
rest ágyú alá?*

FELEKEZETI VITA

*Fizet-e levet, aki
elvette? Ki fia ez?!
Fiai elvezettek...
Ez itt eleve – fika...*

GILISZTAJÁRAT

*Liga-rajzás? Itt?
Tíz raj taligás
taszít, alig jár.
Szatír, agítálj!*

GYORSÉTTEREM

*Rostért egyem
e gyrost? Értem.
Gyér sor – ettem...
(Tom serért megy.)*

HATÁRÁTKELŐ

*Hátrált-e a kő?
E rák? Ő láthat..
Abá: rálöttek!*

HELYSZÍNI SZEMLE

*Lesz helyem sízni?
Lesz helyem – hízni!*

HITELINTÉZET

*Hit, elit-nézet
izen: itt élhet!
Élet! Hit! Zenit!
Hitte: elintéz...
Tíz teli tehén
híteti: zenélt...*

INTENZÍV OSZTÁLY

*Tíz távoli szenny-
vízen iszonyt lát,
tízen – álvizonyt.*

ISKOLA

Akol is...?

JÁRÁSI HIVATAL

*A hálás virítja:
Á, Laji is várhat!
A javítás? Álbír.*

KAPITULÁCIÓ

*Kató piculái
aputól? Á, ciki...*

KÉMELHÁRÍTÁS

*Ábíts rá: elmék,
hálás mérték,
hímek – és rálát!*

2013

*Tor, zeneház... Mit érek?
E romház ikre nézett-e
már ott? – Int: kezét érez...
Mi ez? Zenetár bétkor?
Hét meráni torz keze
ezt hoz rá! Nem értitek?
Tét: e kor – rá ne hímezz!
Nem tér-e ki e torz ház
terbetek mérni? Oázz!
Hétkor, emir, ne teázz!*

KLINIKA

*Ni: likak
kakilni?*

*Aki link,
kilakni!*

LÉGIRIADÓ

*Léda rigói
a délig író
Dórié? Alig.
Ladó igéri
régi ólaid.*

MEGELŐZŐ CSAPÁS

*Ősapám csele: gőz,
csepegő álma – ősz.*

NÁDI FARKAS

Kan is fárad...

NAPAMASSZONY

*Nyoma? Na, passz.
Nap nyomassza...*

NEHEZTELÉS

*Tehén szele
lesz e héten.
Ében telsz-e?
Ebetsz élen.*

NÉPÁRADAT

*Én?! Ad a Párt!
Né: pár adat:
Tarpa: dáné,
apán a térd,
tan-parádé.*

NÉZETELTÉRÉS

*Zenés élettér.
Ez lét? Sértené.
Értesz-e télen?
Én-é?! Te térsz el!
Létezne értés?*

NYERÉSZKEDÉS

*Serény, de kész
szerénykedés...*

OROSZLÁNKETREC

*Eresz, kolonc-tár.
Retek? Orosznál? C!
Szertekorcolná!
Csánkol torz ere,
eret orz locskán,
ráereszt – koncol.*

ÖTFOKÚ ZENE

No: fű-e közte...?

PARLAMENTI DEMOKRÁCIA

*Mai pár, de Anti markecol.
Na de komám, arcait perli!
Mert kire dacolna, apám?
Peti ma már idekarcolna!*

POSTAHIVATAL

*Vas-bit, palota.
Talpas! Ti hova?
Vasat lop, ibat
Pista hat lova.*

REPÜLŐ HOLLANDI

*Hol alpin erdő ül,
ledőlni hűl a por.
Hold? Pali örülne...
Hol prüd e lila nő?*

SALÁTAÖNTET

*ölte Natasát?
Tea! – S Ön látta?*

SZABADKIKÖTŐ

*Szakít a bökőd?
Kő bök, Tisza ad...
Ősköd-bakizta
díszkő – bakatök.*

TÜRELEMJÁTÉK

*Ülj! Teát mérek.
(Kér, ül – átejtem...)
Máj: élet tükre –
ették-e? (Ülj már!)
Üke, lám, tejért
éjeket ült már.
Te lüke táj-rém,
kérem, te ülj át!
Átért – emeljük!
Jé, elüttem? Kár.*

UTAZÁSI IRODA

*Ázsiai toda úr
az odú írásait
odaíratá, Suzi.*

ÜZLETFILOZÓFIA

*Eliot, izzó fa-fül,
ló üz, Olaf fizeti.
Tűzfaló fi e Zoli,
Iza fotóz, füleli.
Ifi ül, lefotózza.
Lali fűzi: „Ez fotó?
Ó ízű fali folt ez!”*

VÁLSÁGKEZELES

*Áll, s kevés e gáz.
Ág száll, eke vés.
Lássál: végzek-e?
Szélek levágása –
vegzál, elás a kés.
Eszek végállása.
Álság. Vezeklés.*

ZAVARÓREPÜLÉS

*A való ürre lépsz?
Szűrre – ép lóval?!*

ZSEBSZERZŐDÉS

*Részed bő szesz?
Ször ez – s beszéd...*

ZSOLDOS KATONA

*Škoda? – Solton az
szaladt. No, okos:
aktod „szalonos”,
tankod olaszos,
asztalodon sok
sonka – odatolsz?*

